

Szeretem a városomat

– Ilyés Gyula, Szatmárnémeti polgármestere –

– *Hogyan jellemezné Szatmárnémetit? Milyen adatok határozzák meg?*

– Szatmárnémeti a partiumi vidék északi részén helyezkedik el, a román–magyar–ukrán hármashatár közelében; 8 kilométerre vagyunk a csengersimai határátkelőhelytől, 35 kilométerre Ukrainától. A városnak jelenleg 116 000 lakosa van, ennek 38 százaléka magyar, 3 százaléka német, és körülbelül 59-60 százaléka román. A lakosság száma a kilencvenes évek elején erősen csökkent, mert nagy volt a kivándorlás. Magyarok is, németek is kihasználták az új lehetőségeket, és elmentek. A jelenlegi számadat, úgy néz ki, stagnál, vissza is jönnek, nem is mennek el annyian.

– *Mi adja a város jövedelmét?*

– A város gazdasági szempontból viszonylag kiegyensúlyozott. Szerencsére a régi rendszerben nem voltunk függők valamilyen nagy iparágától, így a kilencvenes években, a nagy gazdasági összeomlás idején, amikor a régi nagyvállalatok tönkrementek, és a privatizáció még nem indult be Romániában vagy a régióban, akkor nálunk nem voltak nagy szociális problémák. Most pedig határ menti elhelyezkedésünknek köszönhetően egyaránt profitálunk a magyarországi infrastruktúrából, autópályákból, illetve Románia gazdasági fejlődéséből. Ma már sokféle iparágban kezdtek betelepülni a külföldi beruházók is, fejlődött a nehézipar, az autóalkatrész-ipar (itt a német cégek jelenléte fontos), valamint a

könnyűipar. Az élelmiszeriparnak kedvez, hogy egy elég jó mezőgazdasági vidék központja vagyunk. Ez mind meghatározza a város gazdasági életét.

Látkép a város főtere felől

Ugyanakkor, szintén földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően Szatmárnémeti logisztikai központtá kezd válni. Ebben nagy szerepe van a vasútnak, amely Ukrajna, Lengyelország, Észak-Németország felől itt jön be Romániába. A vasúttrendszer a régi szovjetunióbeli exportok számára volt kialakítva, nem akkora, mint Záhony, de elég nagy vasúti átrakódhely, és most kezd igazán megnőni a jelentősége. Például ez a logisztikai központ juttatja el Románia különböző részeire a Lengyelországból importált építőanyagokat. Itt található néhány olyan cégnek is a központja, amelyek Szatmárnémetiből próbálja romániai vagy a román–magyar–ukrán–moldáv régiókbeli hálózatát irányítani, ilyen lesz

például a Quelle kelet-európai logisztikai központja, amelyet most december elején avatunk. Mindent egybevetve: gazdasági mutatóink pozitívak.

– *Milyen a város korösszetétele? Mennyi a fiatal?*

– A korösszetétel is kiegyensúlyozott, nincs előregedve a város. Inkább az a gondunk a fiatalokkal, hogy mivel nem vagyunk egyetemi központ, nagyon sokan elmennek egyetemre, és jelenleg a végzősöket, főleg a technikai, mérnöki

szakmákban, a beruházók nagy előszeretettel azonnal le is foglalják. Kolozsvár ilyen példa: rengeteg diákunk megy oda, de onnan egyelőre nagyon kevesen jönnek vissza, mert Kolozsváron akkora a fejlődés, akkorák az állásigények, hogy akit lehet, ott tartanak. A másik kategória az, amelyik azonnal ki akar menni külföldre dolgozni. Nem mennek el végleg, mostanában ez már nem jellemző a fiataljainkra. Ennek egyaránt megvan a pozitív és negatív oldala is, el kell tudni fogadni. Bízom abban, hogy a város gazdasági fejlődése és az, hogy Szatmárnémeti mégiscsak egy közepesen nagy és sokkal nyugodtabb város, mint akár Kolozsvár, akár más nagyvárosok, egészséges, tiszta, kulturált gazdasági fejlődéssel megteremti majd azt a környezetet, amelybe néhány év múlva szívesen visszajönnek a Kolozsváron vagy külföldön dolgozó fiataljaink. Én ebben látom a város optimista jövőjét.

– *A gazdag történelmi múlt megjelenik a jelenben valamilyen módon?*

A park a főtéren

– Megjelenik, szerencsére, és a helyi adminisztráció is, bár nem ez az elsődleges feladata, igyekszik egyfajta szellemi környezetet teremteni, vagy legalábbis befolyásolni annak alakulását. Az értelmiségi közeg Szatmárnémetiben általában felfedezi szellemi örökségünk közös értékeit. Mi, magyarok már elfogadtattuk a román partnerekkel, hogy ezek igenis közös értékek, és így sikerült a városban kialakítani azokat a rendezvényeket, rendezvénysorozatokat, amelyeket ma már mindenki elfogad a másiktól.

A magyar kultúra szempontjából nagyon fontos volt a kilencvenes évek elején, hogy megpróbáljuk visszaszerezni és megtartani mindazt, amit a régi rendszerben majdnem teljesen eltüntettek vagy mellékvágányra tereltek. Szatmárnémeti ma már azok közé a városok közé tartozik, ahol rendszeresen rendeznek különböző megemlékezéseket, tudományos találkozót Ady Endre, Kölcsey Ferenc, Páskándi Géza, Dsida Jenő, Gellért Sándor, Jakabffy Elemér, Rákóczi Ferenc, Petőfi Sándor emlékére. Az utóbbi öt esztendőben öt mell-

szobrot és számos emléktáblát avattunk a városban magyar személyiségek emlékére, amelyek a másik fél szemével talán már-már túlzottak is, hiszen alig tudják helyi hírességekkel kiegyensúlyozni őket. De a városban már sokkal elfogadóbb hangulat uralkodik, így mindez nem kelt vitákat, feszültségeket, mint tizenöt éve.

– Gyönyörű színházuk van...

– Az intézmény két független színtársulattal működik, egy román és egy magyar nyelvűvel. Ez utóbbi, a Harag György Társulat majdnem negyvenöt éves, és egyike a legjobbaknak Erdélyben. Van egy több mint ötvenéves filharmóniánk is: nagyon sikeres, rendszeresen turnézik Nyugat-Európában, itthon hetente koncerteznek. Két komolyzenei fesztivált is szervezünk, egyiket tavasszal, a másikat ősszel. Van egy németországi karmesterünk, ő a filharmónia művészeti igazgatója, aki a külföldi turnékat is menedzseli. Emellett természetesen kamarazenekarok is létrejöttek. Múzeumunk országos szinten is jelentős, művészeti tárlata is értékes.

A város saját kulturális intézményein keresztül két-három éve újraindított olyan fesztiválokat és olyan tevékenységeket, amelyeket szeretnénk hosszú távon meghonosítani. Ilyen például a színházi fesztivál, amelyet a színház rendez ugyan, de a város finanszírozza. Régiófesztiválnak szántuk, ezért meghívtuk a magyar, ukrán, lengyel, szlovák régiók színházait és természetesen több román színházat. Ennek a régióknak a színházi-kulturális életét szeretnénk ezen a fesztiválon keresztül bemutatni. Három éve dzsesszfesztivált is szervezünk, amely mára szinte nemzetközi rangúvá emelkedett.

Ilyen irányba bontakoztatjuk ki tehát az itteni kulturális életet, összehangolva a város multikulturális jellegével. Törekvésünket egészen magas szinten is elismerik, nagy örömmelre tavalyelőtt kaptunk egy diplomát az Európa Tanácstól, 2006-ban pedig megkaptuk a szervezet Érdemzászlóját, amelyet most vehettünk át októberben egy szép rendezvény keretén belül.

– Volt itt egy városok találkozója...

– Igen, az Európa Tanács Érdemzászlója átadása alkalmából, amelyre eljöttek EP-képviselők is. Ekkorra időztettük az öt ország (Románia, Magyarország, Ukrajna, Szlovákia, Lengyelország) e régióbeli nagyvárosainak találkozóját. A városokat polgármestereik képviselték, és a sikerhez az is hozzájárult, hogy ezek között a városok között külön-külön is nagyon jó kapcsolat alakult ki. Testvérvárosi kapcsolat van például Nyíregyháza–Szatmárnémeti, Nyíregyháza–Ungvár, Nyíregyháza–Rzeszów, Rzeszów–Kassa, illetve Ungvár között. Számtalan kétoldalú kapcsolat kialakult már, rendszeresen látogatjuk egymást, és innen jött az az elképzelés, hogy jó volna összefogni ezt a sok kétoldalú kapcsolatot, és valamilyen módon közösen kihasználni. Nem valamilyen jogi formában, hanem a természetesen kialakult együttműködés mentén. Nagyon sok közös tradíciónk, elképzelésünk, tapasztalatunk van, mert hasonló városok vagyunk, hasonló politikai-gazdasági örökséggel. Ugyanakkor európai uniós finanszírozási programok indulnak, amelyeket kár volna nem kihasználni egy ilyen környezetben.

– És ez azt jelenti, hogy valóban tudnak közösen pályázni?

– Biztosan, ez a találkozó elindította azt a közös gondolkozást, amely efelé irányítja a tevékenységünket. Év elején Nyíregyházán találkoznak városaink fejlesztési és programirodáinak szakemberei. Az Interreg program az év végén kerül meghirdetésre, meglátjuk, hogy annak keretén belül mire lehet pályázni. Létezik egy URBACT 2 program is, amely közös tapasztalatcserére ösztönzi a városokat, van külön román, ukrán, magyar, szlovák több millió eurós

A Székesegyház

programcsomag, amelynek megint a mi régiónk a hasznélvezője. Elképzelésünk szerint az egyes városok sokkal hatékonyabban tudnak együttműködni, mint a nagyrégiók, a megyék vagy akár a Kárpátok eurorégió, amely egy nagyon szép, politikailag nagyon jó pillanatban létrehozott fogalom, és talán be is indított valamit – de a gyakorlatban messze nem működik. A városok nagyon egyszerűen tudnak kommunikálni, mindenkinek konkrét programjai vannak, s ezeket könnyű egyeztetni.

– Az öt ország között van nem uniós ország is: ezeket a különbözőségeket hogyan lehet áthidalni?

– Románia, ha nem is schengeni ország, de már tagja az uniónak – Ukrajnával viszont nem olyan könnyű, ám éppen ezért vannak a nem uniós és uniós

A Vécsey-ház, ma képzőművészeti múzeum

A Tűzoltótorony

határrégiókat valamilyen módon összekapcsoló programok. Ösztönöznek bennünket arra, hogy együttműködjünk, van például külön román–ukrán határ menti együttműködési programcsomag, és maga az unió által kiírt szlovák–magyar–román és ukrán program is feltételezi azt, hogy Ukrajnát be kell vonni. Beregszász, Ungvár, Munkács nagyon nyitottak, mert érdekeltek abban,

A római katolikus püspökség oltára, ahol Petőfi Sándor és Szendrey Júlia esküdött

hogy együttműködjenek. Ukrajna legnyugatibb része a legsokszínűbb etnikai szempontból, ezért a legjobb kapcsolatokkal rendelkezik: a magyarokon keresztül Magyarországgal, a románokon keresztül Romániával, és ők is hasznát és értelmét látják az együttműködésnek.

– *Ha a városok egymással úgy volnának kapcsolatban, hogy nem az államok közti kapcsolatok határoznák meg, akkor Szatmárnémeti mit honnan hozna be?*

– Az államok közti kapcsolat már alig számít a városok közti együttműködésben: az uniós tag Romániában is odáig jutott a törvénykezés, de maga a mentalitás is, hogy lényegében teljesen szabadon cselek-

A görög katolikus (most ortodox) templom

szünk, a külügyminisztérium pedig csak jóváhagyja a szerződéseket, de ezek inkább formaságok.

Nyíregyháza meghívására beléptünk egy szimpatikus kisebb szervezetbe, az európai közepes méretű városok egyesületébe: kilenc ország egy-egy városa találkozik évente egyszer, maximum kétszer, és közös programokat beszélünk meg. Ilyen volt idén a fiatalok kiutaztatása a finn Kajaaniba (Nyíregyháza testvérvárosa): európai uniós pénzekkel meg némi hozzájárulásokkal egy-egy csapat fiatal kéthetes tréningen vett részt a business, vállalkozás területén. Nagyon régi testvérvárosi kapcsolatunk van a németországi Wolfenbüttellel és a hollandiai Zudphennel, az elsők között voltak a nyugat-európai tömbök között, még a hetvenes évek elején, amelyekkel már évente húsz-harminc-negyven különböző közös rendezvény is zajlik, a polgármesteri hivataltól függetlenül.

– *Ha minden ideálisan menne, a város adottságaival milyen fajta kereskedelmi kapcsolatok alakulnának ki, tehát mondjuk Ungvárra mit lehetne szállítani, és mit lehetne onnan hozni?*

– Itt a vállalkozók azok, akik ezeket a csatornákat megtalálják, említettem például korábban a logisztikai

A Lăncos-templom

központot. Ugyanúgy például Vásárosnaményből vagy Mátészalkáról vannak itt építőanyag-telepek, és innen szállítanak, ha nem is egész Romániába, de a környékre építőanyagot. Nálunk található Románia egyetlen nagy Electrolux vállalata, ide telepítették készanyagraktárukat, az Electrolux importjai ide érkeznek, és innen szórják szét az országba őket. A gazdasági kapcsolatok kikerültek az adminisztrációnk közegéből, s nekünk már csak azon kell dolgoznunk, hogy megteremtsük a fizikai környezetet a beruházók, vállalkozók számára: utakról és infrastruktúráról van szó, hiszen a megközelíthetőség és a megfelelő, vízzel, gázzal, villanyárammal ellátott területek nélkülözhetetlenek ebben a folyamatban.

Eddig Magyarországgal alakult ki igazán jó kapcsolat, ez már a kilencvenes évek elején beindult. Ukrajnával, Szlovákiával, Lengyelországgal kevésbé, mert az utak valahogy mindig kelet–nyugat irányba működnek, nem észak–dél irányba. Voltak ugyan próbálkozások Kassával az acélgyártás terén, Ukrajnával gazdasági, vállalkozói találkozók szerveződtek, de igazából nem indult be az a fajta kereskedelem, gazdasági kapcsolat, amire számítanánk.

Szerintem ezt nem lehet erőltetni, itt kialakulnak az árviszonyok, a szállítási viszonyok, s a nagy cégek már nem a regionális kisvállalkozásokban gondolkodnak. Úgy hozzák-viszik az árut, hogy azt se tudjuk, honnan jön, és hova megy, csak átmegy rajtunk, és az árakba sem tudunk beleszólni. A kisvállalkozók tulajdonképpen attól függnek, hogy ezeket az árukat mikor, milyen módon tudják megszerezni, továbbadni, felhasználni.

Ide tartozik az is, hogy nagyon keveset tudunk egymásról, eddig az emberek alig jártak át az egyik országból a másikba (kivéve a román–magyar határ menti forgalmat). Szlovákiába alig járunk, Lengyelországba még kevesebbet, Ukrajnába se többet, éppen ezért első teendőnk, hogy vigyük-hozzuk az embereket, iskolákat, osztályokat. Kassával már arról tárgyalunk, hogy rendes buszjáratot indítunk be a fiataloknak, rengeteg látóval, tanulnivaló van, és ez meg fogja mozgatni az intézményeket, civil szervezeteket, cégeket. Az utakat ki kell taposni, ez a mi dolgunk.

– *Anyagilag hogy áll Szatmárnémeti? Van-e adóssága?*

– Lakosság és gazdaság szempontjából közepes méretű megyeszékhely vagyunk, és nem állunk sem jól, sem rosszul. A szükségletekhez képest nagyon kevés a pénzünk, de egyre többet segít a kormány, az utóbbi időben elég szép pénzeket kaptunk, meg tudunk csinálni egy-két beruházást. Reméljük, folytatódik még ez a tendencia, legalábbis amíg ez a kormány van – és nagyon remélem, hogy lesz még egy darabig.

Európai uniós pályázatokat nyertünk, három nagy infrastruktúrafejlesztési munkánkat is megfinanszírozták. Az arányok értékelésére elmondom, hogy nekünk 2-3 millió euró az éves

Az egykori Pannónia, ma Dacia szálló

Módos Péter és Ilyés Gyula

kapacitásunk, amelyet saját jövedelmünkéből beruházásokra tudunk fordítani. Ehhez képest most 40-45 millió eurós támogatást nyertünk, amelyből 33 millió nem visszatérítendő. Saját pénzből is gazdálkodunk, felvettünk hiteleket is, de az eladósodásunk nem nagy. Elsősorban útburkolatra kellett költenünk, mert az utcák 80 százalékának 30-40 éves burkolata volt, 20 százalékán pedig semmilyen. 20 millió eurós hitelt vettünk fel, annak egy részéből dolgoztunk eddig.

A régi városközpont madártávlatból

Fontos tudni, hogy az utóbbi két-három évben a közberuházások a nyolcszorosára emelkedtek a tízéves átlagnak, vagyis megmozdultak pénzek, túl sok is egyszerre, ezt jól menedzselni a mi nagy gondunk és feladatunk.

– *Utolsó kérdésem személyes jellegű: beszéljen életútjáról, családjáról. Még az is érdekelne, milyen színekben választották meg polgármesternek.*

– Szatmárnémeti vagyok, a szüleim is itt születtek, nagyszüleim is környékbeliek. Egyedül az anyai nagyapám mezőszéki. Szeretem a városomat – ez volt az a választási szlogenem is, amely nemcsak hogy nyert, de még most is visszahallom, azoktól is, akik dicsérnek, de azoktól is, akik kifogásolnak valamit. Villamosmérnök vagyok, '82-ben végeztem Temesváron, tíz évig dolgoztam energetikusként egy vállalatnál, majd beruházási osztályvezetőként. 1989 után, a változásokkor természetes volt, hogy összefogtunk mi, fiatal értelmiségiek. Akkor még nem a politikai képviselőtért, hanem egyszerűen azért, mert szükség volt ránk. Ismeretlenül is ismertük egymást, ahogy Beke György írta egy könyvében. Az a generáció voltunk, akik nagyon sok mindenkit elvesztettünk a nyolcvanas évek végén, sokan elmentek, családtagok, barátok, úgyhogy nagyon kevesen maradtunk. 1990-ben megszerveztük a politikai érdekvédelmi szervezetünket, az RMDSZ-t, amelynek azóta is tagja vagyok. Nyolc éven át elnöke voltam a Szatmár megyei szervezetnek, most mondtam le egy hónappal ezelőtt. 1992-ben, amikor az új adminisztrációs rendszer kialakult, az új alkotmány megszavazása után bekerültem a városi tanácsba az RMDSZ színeiben, 1996-ban és 2000-ben alpolgármester lettem. 2004-től vagyok polgármester. Úgy nyertem a választásokon, hogy a szavazataim 10-15 százaléka a románoktól jött. Ez a támogatottság a román részről azóta csak nőtt, ami nagyon fontos. Nehéz egy városban úgy magyar polgármesternek lenni, hogy az ember nem tudja megnyerni a másik közeg bizalmát, főleg ha többségben vannak. Szerencsére nálunk az interetnikus feszültségek sem voltak olyan erősek, mint Marosvásárhelyen, aminek valószínűleg a határközeliség, valamint az itteni románok és magyarok mentalitása a magyarázata. Ebben a környezetben dolgozunk, reményeink szerint haszonnal.

Módos Péter